DEDVCTIE
OF
REMONSTRANTIE

Van vveghen den Burgermeesteren

ende Regierders der stadt Leyden, ter verga-
deringe vande Mo. E. Heeren Staten van Hollant ende
West-Vrieslant gedaen, jegens de gepretendeerde perceptie
van thienden op wortelen, cool, ajuyn, saladen, ploc-boonen,
ende dierghelijcke aertvruchten, in warmoes-hoven wassende.

Daer voren gestelt/ en sulx by gevoucht zijn:

Eerst de acte vande resolutie by de gemelte Mo. E. Heeren Staten int respect voorschreven, genomen opten dertienden Decembris des jaers 1602.

Ten tweeden, twee placcarten by tijden van Hoochl. ged. Keyser Kaerle de vijfde, jegens zodanige onbehoorlicheden geemaneert inden jaren xx. ende xxix.

Ende is daer achter by ghevoucht tadvijs van den Hoogen ende Provincialen Raden/ in tregard van de boven geroerde voorgenomen ghepretendeerde exactien aen meergemelte Mo. E. Heeren Staten over ghezonden den achtienden Martij des jaers zestien-hondert ende drie voorleden.

Alleen in weynich exemplaren, om alleenlicken onder den
Steden en Leden ter vergaderinge vande Mo. E.
Heeren Staten plaetse ende voys heb-
bende, te werden gedistribueert:

Opt Raedthuys der voorschreven Stede gedruct
in de maent van Augusto, des lopenden
jaers zestien-hondert ende drie.

DE Staten van Hollant ende West-Vrieslant gehoort de propositie gedaen by de Gedeputeerden der stadt Leyden, van wegen den Warmoes-luyden aldaer, nopende d'interpretatie vanden placcarten inden jare vijfthien-hondert twintich, ende negenentwintich, opt heffen van den thienden geemaneert, ende tgene daer tegens by den Edelen ter jegenwoordi-ger dachvaert weзende, is voorgewent: Hebben verstaen dat de voorschreven placcarten, mitsgaders zodanige deductien als yegelick van partyen binnen zes weecken naer het scheyden van deze vergaderinge, tot justificatie van zijn intentie, daer by zal willen vougen, over gezonden zullen worden aen den Hoogen ende Provincialen Raden, ende daer op worden verzocht der zelver advijs: Omme daer naer, als opte vergaderinge inde maent van Meerte, naer vorige beschrijvinge, een eyntelicke resolutie dies-aengaende Staets-gewijze genomen te worden. Ende is verstaen dat voor den eersten Aprilis eerstcomende, in Rijnlant geen nieuwe verhuyringe, ofte handelinge opten ophewe der thienden en zal werden gemaect: Ende dat daerentusschen totten zelven eersten Aprilis zal blijven gesurcheert de

procedueren van tproces uyt gelijcke oorzake, voor den Raetsheer Niclaes Cromholt, als Commissaris uytstaende. Van welcke resolutie geordonneert is deze jegenwoordige Acte gemaect, ende partyen gelevert te worden. Gedaen inden Hage den dertienden Decembris, Anno zestien-hondert ende twee.

Ter ordonnantie van den Staten voornoemt.

A. Duyck.

Extract.

Aerle by der gratie Godts/ ghecooren Roomschen Coninck / toecomende Keyser/ altijts vermeerder 'sRijcks/ van Castillie/van Leon/van Grenade/van Arragon/van Navarre / van beyde dē Secillien / van Jerusalem/ van Valence/ vā Maiorque/van Sardene / van Corcice / &c. Eertshertoghe van Oostenrijck/ Hertoge van Bourgongien / van Lotrijnck/van Brabant / van Stiere/ van Carinte/van Crain/van Lemburch/van Luxenburch/ende van Gelre: Grave van Vlaenderen / van Habsburch / van Tirol / van Artois / van Bourgongie Palsgrave/ende vā Henegouwe / Lantgrave van Elsaten/ Prince van Swave / Mercgrave van Burgau/ende des Heylich Rijcx / van Hollandt/ van Zeelandt / van Phirt / van Kyburch/ van Namen / ende van Zutphen Grave: Heere van Vrieslant / van den Windismerckt / van Portenauw / van Salins / ende van Mechelen: Allen den genen die desen onsen brieff sullen sien / Saluyt.

Al eyst zoo dat van soo oude tijden dat geene memorie en es ter contrarie/ die tienden diemen heft opte landen/erven eñ possessien van onsen lande ende heerlicheden van herwerts over / soo wel voor de Geestelijcke luyden als andere die totte selve thienden gherecht eñ die gebruyckende zijn / geregelt geordonneert zijn geweest in elck landt eñ quartier / nae de natuere eñ qualiteyt van dien / ende dat de voorseyde Geestelijcke luyden by onsen voorsaten ende andere heure fondateurs / boven dien versien ende vergift zijn ge-

weest met veele schoone Leengoederen / erffgoederen/ ende andere van grooter waerde ende jaerlicx incommende / daer mede sy hen moghen redelick, eerlick, ende suffisantelick daer op onderhouden, ende behooren wel daer mede te vreden te zijne / gelijck heure Voorsaten gedaen hebben van ouden tijden: ende en es hen van geenen noode noch geoorloft op te stellen noch exigeren andere nieuwe exactien tot laste van ons ende van onse vasallen ende ondersaten: Dezen niet jeghenstaende / de Cappellanen / Prochiepapen / Pastoirs / Provisoirs / ende andere gheestelijcke persoonen / niet te vreden zijnde mettet gunt dat hen ghegonnen en geordonneert es gheweest ter zaecke van de voorschreven thienden ende van haer fundatien / ende die heure Voorsaten gewonelick zijn te nemen ende heffen vande zelve tienden opte vruchten commende vanden Lande, erven ende bedrijff diemen doet in onse voorschreven Landen / hebben hen gevoordert / ende noch dagelicx doen zoo lanck zoo meer / te willen opstellen / exigeren ende heffen diversche nieuwe thienden van alle maniere van vruchten ende andere goederen ende substantien: ende onder andere pretenderen te heffen ende exigeren thienden van houte/ bosschen/ hoep/ cruyden/ weyden / ende van alle heure vette beesten/ Hamelen/ Weren/ Lammeren / Wolle/ Verckens/ Calveren/ Gansen/ ende diergelijcke: insghelijcx van Rapen / Radijsen / Coolen / Saladen/ Ajuyn/ Appelen/ Peeren/ Nooten/ ende andere diergelijcke vruchten/ ende generalick mainctinerende datmen hen schuldich soude wesen thienden te moeten geven/ van alle maniere van goede / wassende/ spruytende/ eñ nemende voetsel vander aerde: Ende omme daer toe te comen/ ende onze ondersaten ende heur goet daer toe te brenghen eñ verbinden / de voorschreven Cappellanen/ Prochie-papen/ ende andere Gheestelijcke luyden / hebben hen oock ghevoordert soo zy

noch

noch dageilijcx doen / de zelve onze onderſaten te doen
citeren/dagen ende opꝛoupen inde geeſtelijcke hoven/
ende vooꝛ geeſtelijcke Rechteren / henluyden favoꝛa-
bel wezende / alles in groote verachteringe ende cley-
nicheyt van ons / diminutie van onze domeynen/ bee-
den / ende andere rechten / ſchade ende oppꝛeſſie van
onze vooꝛſchꝛeven onderſaten/ende van de ghemeyne
welvaert van dien/ ende meer wezen zall / werde hier
inne by ons niet verſien/als wy verſtaen : Soo eſt dat
wy dezen aengeſien willende remedieren/ verſien en-
de doen ceſſeren ſulcke onredelijcke abuſen ende on-
behooꝛlijck vooꝛnemen/ende onze onderſaten verhoe-
den / releveren ende beſchermen van ſulcke nieuwe eñ
ondeuchdelijcke exactien: eñ nae dat wy des wel ende
deuchdelicke geinfoꝛmeert zijn gheweeſt / wy hebben
met groote ende rijpe deliberatie van rade vuyt onſe
rechte wetenheyt/ authoꝛiteyt ende eygen wille geoꝛ-
donneert eñ gheſtatueert / oꝛdonneren ende ſtatueren
by foꝛme van openbare ende eewyge conſtitutie ende
edicte by deſen onſen bꝛieve/dat van nu vooꝛtaen gee-
ne geeſtelijcke luyden/het zy Biſchoppen/Abten/Pꝛe-
laten/Pꝛooſten/Deeckens/ Pꝛoviſoirs / Canonicken/
Cappellaenen/ Pꝛochie-papen / heure Viceregenten/
noch andere van wat ſtate/conditie ofte digniteyt die
zijn/ende van wat authoꝛiteyt ſy uſeren eñ ghebꝛuyc-
ken / noch oock egeen weerlijcke perſoonen / hebben-
de ende ghebꝛuyckende enige thienden / en ſullen mo-
ghen nemen / heffen ende exigeren oft eyſchen / ont-
fangen oft genieten in onſen vooꝛſchꝛeven Lande en-
de heerlicheyden enige nieuwe tienden ofte andere laſten
ende rechten, van wat ſoorte ofte ſpecie van goede dattet
zy , noch andere dan zy ende heure voorders over veer-
tich jaeren, ende daer te vooren ghewoonnelicke hebben
geweeſt te heffen ende gebruycken, maer hen te vꝛeden
houden mette oꝛdinariſe thienden ende rechten by
hen gehadt ende ontfanghen/ ende daer aff zy deuch-
delijcken

delijcken gheuseert ende ghebruyckt hebben voor de voorschreven tijt van veertich jaeren / Verbiedende zeer scherpelijcken alle onse ondersaten yet anders te betalen de voorschreven geestelicke lieden/het zy Prochie-papen/Pastooren/waerlijcke persoonen/ ofte andere / dau de voorschreven oude gewoonelijcke eñ ordinarise rechten eñ thienden: eñ dat zy ter cause vande voorschreven nieuwe thienden ende onbehoorlijcke exactien niet en compareren/ noch verantwoorden in Justitie voor de voorschreven geestelijcke Rechters/ van wat authoriteyt dat zy userẽ: Den welckẽ Rechters ende Jugen wy oock verbieden meer enige citatien / manitien ofte andere provisie te gheven ofte decerneren omme onse ondersaten voor henluyden te doen citeren ende oproepen ter cause vande selve nieuwe thienden ende onbehoorlijcke exactien: henluyden expresselick ordinerende te cesseren / casseren ende annulleren alle proceduren voor henluyden ter dier cause ghedaen ende begonnen/ ende henluyden te verdragen daer aff verder kennisse ofte bericht te nemen / in wat manieren dattet zy: Willende ende ordinerende voorts dat de zelve Jugen / mitsgaders de voorschreven geestelijcke ende waerlijcke persoonen/ die de voorschreven nieuwe eñ extraordinaris thienden soude willen heffen ende opsetten / bedwonghen werden realijcken ende by feyten te cesseren ende aff te laeten / by hantstellinghe eñ arreste van heure temporele goeden by de Officiers vander plecke daer de fauten ende abusen gecommitteert zullen werden tallen tijden alst gebeuren sal: welcke Officieren wy daer toe gecommitteert eñ expres bevel / authoriteyt ende volcommen macht gegeven hebben/ ende geven mits desen/niet jeghenstaende oppositie oft appellatie ghedaen ofte te doen ter contrarie: Omme welcke oppositien ofte appellatien/op datter enige waren/wy niet en willen noch en verstaen dat t'effect ende executie

van

van dese onse jegenwoordige ordonnantie enichsints gedifferereert ofte geschorst werde: Maer willen eñ ordineren dat de voorschreven hantstellinge ende arrest stadt grijpen sal ter tijdt toe dat de voorseyde abuysen eñ attentaten cesseren ende volcomelick afgedaen sullen werden: Ende oft gebeurde dat opte distinctie vanden tijde vande voorschreven veertich iaren/ ende daer te vooren / ofte op enich vande andere poincten begrepen in dese ordonnantie ende constitutie enige swaricheyt/twist ofte questie rese / wy hebben de kennisse/ declaratie ende interpretatie vandien ghereserveert ende reserveren aen ons ende onsen rade ordinaris vanden lande, daer de selve zwaricheyt, twist ende questie vallen ende ghebeuren sullen : ende hebben de selve van onsen rade geauthoriseert ende authoriseren mits desen onsen voorschreven brieve : Ontbieden ende bevelen daeromme onsen lieven ende getrouwen de Cancelaer / hooft ende luyden van onsen secreten rade / President ende luyden van onsen grooten rade / Cancelier ende luyden van onsen rade in Brabant / President ende luyden van onsen rade in Vlaenderen/ Hoochbailliu van Henegouwe/ Stathouder / President ende luyden van onsen rade in Hollandt/ President ende luyden van onsen rade te Namen/ Rentmeesters van Bewest ende Beoosters Schelt in Zeelandt/ Gouverneurs van Artois / van Atrecht / Rijssele ende van Namen / Provoost van Valenchijn/ Schout van Mechelen / ende alle andere onse Justicieren ende Officieren/wie dit aengaen mach/ heuren Stedehouder ende eenen yegelicken van henluyden bysonder soo hen toebehooren sal/ dat zy dese onse ordonnantie/constitutie eñ edickt / ende alle den inhouden van desen condighen ende uuytroupen oft doen ende laten condigen eñ uuytroepen over alle den bedrijve van heure iurisdictien daermen gewonelick es publicatie ende uuytroupinge te doen / zoo dat nie-

niemandt des cause van ignorantie pretenderen en moghe/ende de selve constitutie/ edict ende ordonnantie registreren/ onderhouden ende achtervolgen/ ende doen registreren / onderhouden ende achtervolghen onverbrekelick ende sonder infractie / daer toe rigoreuselick bedwinghende de overtreders inder manieren voorschreven : Sonder verdrach oft dissimulatie: Want ons alsoo belieft: Ende van des te doen geven wy hen volcomen macht / authoriteyt ende sonderling bevel. Ende want men van desen onsen brieff te doen sal moghen hebben in veel ende diversche plaetsen/wy willen ende ordonneren dat een Vidimus van dien/gemaect onder segel autentijck / ofte de copie gecollationeert ende geteyckent by een van onse Secretarissen ordinaris/oft in een van onse reeckencameren volcomen gelove ghegeven sij / gelijck tot desen onsen originelen brieve : Des t'oircondte/ soo hebben wy onsen segel hier aen doen hangen. Gegeven in onse stadt van Mechelen/den eerstē dach in Octobri/ int iaer ons Heeren duysent vijf hondert ende twintich / ende van onsen rijcke/te wetene vanden Roomschen tweeste eñ van Castillien twijfste aldus onderschrevē opte ploije/ Bijden Coninck/ende geteyckent Haneton.

Geextraheert vuyt T'eerste Memoriaelbouck gehouden by tyden van Mr Aernout Sandelyn in syjnen leven Griffier vanden Hove van Hollandt, berustende inde Griffie vanden selven hove, staende t'voorschreven geextraheerde aldaer folio ijc xij ende sequentia. Ende nae collatie daer jegens gedaen es tselve daer mede accorderende bevonden opten xiijen Decemb. 1602 accorderende bevonden, By my ende es geteeckent B. Minnesanc.

Extract.

KAerle by der gratie Godts/ ghecoozen Roomschen Keyser/altijt vermeerder 'sRijcx/ Coninck van Germanien/ van Castillië/van Leon/van Arragon / vã Navarre/van Napels / van Secillie / van Maiozque / van Serdaine/ vanden eylande Indien / eñ vaster aerde van der zee Oceane/Eertſ-Hertoge van Oosteurijck/Hertoghe van Bourgongie/van Lotrick/van Bzabandt/ van Limburch/van Luxenburch/&c. Grave van Vlaenderen/ van Artois/van Bourgongie Palsgrave / eñ van Henegouwe/van Hollandt/ van Zeelandt/van Farette/ van Hagenault/van Namen/&c. Pzince van Swave/ Merckgrave des Heylich Rijcx/Heere van Vzieslant/ van Salins/van Mechelen/vanden lande van Overyſel/vander stadt steden ende lande van Vtrecht/ ende dominateur in Asia eñ Africa. Onsen lievẽ eñ getrouwen die Stadthouder/Pzesident eñ luyden van onsen rade in Hollant/saluyt ende dilectie: Allsoo wy by andere onse opene bzieven van placcate omme te versien dat onse ondersaten van onsen lande van herwaerts over niet te vergheefs ofte onbehoozlick beswaert en souden werdẽ int verthienden van heur gewas eñ vruchten ofte andere thienden, en betaelden dan sij van ouden tijden betaelt hadden, gheozdonneert ende ghestatueert hadden by fozme van openbare ende ewyge constitutie ende edict/ dat van doen voozt aen geene persoonẽ/ gheestelijcke ofte waerlijcke/ recht van thienden hebbende/geen thienden en soudẽ mogen nemen / heffen/ exigeren ofte eyschen/ontfangen noch genieten enige

nieuwe thienden ofte andere laste eñ rechten van wat
soorte ofte specie van goede dattet waere / noch ande-
re dan sy ende heure voorders over veertich jaeren ende
daer te vooren gewonelick hebben geweest te heffen, ende
te gebruycken, maer hen te vreden houden mette ordi-
naris thienden ende rechten by hen gehadt ende ont-
fangen/ende daer aff sij deuchdelick geuseert ende ge-
bruyckt hebben voor den voorsz. tijt van veertich ja-
ren : Verbiedende alle onse ondersaten yemandt gee-
stelick ofte waerlick anders te betalen / noch voor de
geestelijcke rechters (indien sy daeromme gheroupen
werden) te compareren:ende indien ter contrarie van
dien iet gegeven ofte iemant daeronme gheroupen
waere / den selven daer af te doen cesseren ende af te
laetẽ: Ende off opte distinctie vande tijde vande voor-
schreven veertich jaren ende daer te vooren ofte op
enich vande andere voorsz.poincten/swaricheyt/ que-
stie ofte twist viele/daer af reserveerden wy de kennis-
se / declaratie ende interpretatie aen ons ofte onse ra-
den ordinaris vanden lande/daer de selve swaricheyt/
twist eñ questie vallen zoude / de selve van onsen rade
daer toe authoriserende. Ende want uyt saecke van
de voorschreven ordonnantie/die generalijcken dispo-
neert over alle onse landen / die nochtans van diver-
sche naturen eñ conditien zijn / ende bysouder onsen
landen van Hollandt ende Vrieslandt, daer vele lage lan-
den zijn/ diemen niet en placht te besaeyen / ende arti-
ficialick met watermolens/ onlancx ghevonden / ofte
andere dijckẽ ofte caden drooch gemalen ofte tot saei-
baer landt gemaeckt werden / desgelijcx sijnder veele
hoofsteden ofte landen diemen met terwe / gerste ofte
haver plach te besaeyen/diemen nu alle dage meer be-
saeyt met kennep/raepsaet/vlas / ende andere gelijcke
greynen/daer af de geene die van terwe/gerste ofte ha-
ver/soo ons als de geestlicheyt ofte andere onse waer-
lijcke ondersaten / die de selve thienden van ons oft
van

van onse vasallen ofte van andere gheestelijcke Abdien ofte collegien houden / onder dexel vande voorsz. ordonnantie geene thienden gheven en willen vande voorschreven Kennep / Raepsaet/ Vlas ende dierghelijcke saden/overmits datmē over veertich iaren daer geen tienden af en gaf/ofte daer af alsdoen van gelijcke sade ofte soo veele niet en saeyde ofte en useerde/ ofte dat de landen daer toe niet bequaem ofte gedisponeert en waeren/daeromme diverse questien ende processen geresen sijn / ende noch meer rijsen souden mogen in toecomende tijden/indien by ons daer inne niet geremedieert en werde.

Wy willende hier inne versien/ende ons ende eenen ygelick anders geestelick oft waerlick onderhouden in sijne rechte: Soo est dat wy by rijpe deliberatie ende advys van onsen Stadthouder/ President / Rade ende Reeckeninge van Hollandt/ de selve onse Ordonnantie interpreterende / verclaert hebben/ ende verclaren by desen/dat onse meninge niet en es verboodē te hebben thienden te heffen in onse landen van Hollandt/ ende Vrieslandt / van landen die onsaeybaer geweest sijn/ende artificialick met molens/ caden / ofte anders saeybaer gemaeckt werden / maer dat de selve landen thienden daer af geven sullen/gelijcken men aldaer in de selve dorpen/ambachten/ofte quaertierē doet/ daer onder de selve landen ghelegen sijn : ende dat van alsulcke hofsteden oft landen/ alsmen inde selve dorpen/ ambachten ofte quaertieren, thienden gegeven heeft, van Teruwe,Gerste ofte Havere, ende daermē nu useert Kennep, Rapen, Vlas ende diergelijcke ront ende plat saet te saeyen / datmen daer af mede thienden geven sal / als vande Teruwe/Gerst ende Havere/ niet jegenstaende datmen over de xl. iaren dat niet aldaer en saeyede/ofte in dier menichte niet geuseert en was/ ten en waere nochtans dat de selve hofsteden oft landen daer af specialijcken by privilegie ofte uytgevingen bevrijt waeren/

ren/ofte by sententien ghegheven voor date van onse voorschreven ordonnantie gegaen in crachte van gewysde dinck / daer of geabsolveert waeren / maer van andere gewassen, als Hoy, Boogaerden, Warmoeshoven ofte diergelijcke, daermen tot noch toe geen thienden aff gegeven off geheven en heeft, daer salmen geene thienden aff geven, ende daer inne sal onse voorschreven eerste ordonnantie, ende in alle andere poincten effect sorteren, naervolgende welcke verclaringe wy u ontbieden ende bevelen/ eñ alle andere onse Rechteren / Officieren/ ende ondersaten/ eenen ygelijcken van u / soo u t'zelve aengaen sal u te richten sonder enige swaricheyt ofte difficulteyt / eñ onse voorschreven declaratie oft noot sy / op dat niemant van dier ignorantie pretenderen mach / te doen cundigen ende publiceren tot allen plecken in Hollandt eñ Vrieslandt / waermen gewonelick es publicatie te doen: Want ons also ghelieft. Ghegeven in onse stadt van Brussel / den XIX^en dach van Aprille, int Iaer ons Heeren duysent vijf hondert neghen ende twintich, nae Paesschen: Ende van onsen Rijcke / te weten vanden Roomschen eñ Germanien/ &c.x^c/ ende van Castilien/ende andere t'xij^c/ ondergeschreven by den Keyser in sijnen rade onderteyckent L. Doublioul.

Geextraheert vuyt T'ij^e Memoriael bouck gehouden by tijden van M^r. Aernout Sandeling, in sijn leven Griffier vanden Hove van Hollandt, berustende inde Griffie vanden selven hove, staende t'voorschreven geextraheerde aldaer folio ij^c lxviij ende seq. Ende nae collatie daer jegens gedaen es t'selve daer mede accorderende bevonden opten xiij^en Decemb. 1602 By my

B. Minnesanck.

Mijn Heeren,

Vrgermeeſteren ende Regierders der ſtadt Leyden, houden uwe Mo. Eed. noch indachtich / dat opte vergaderinghe gevallen in de maent van Decembri voorleden/ by hen van wegen den burgheren der voorſchreven Stede, eñ den ingezetenen van Rijnlant is doen remonſtreren: Dat hoe langher hoe meerder de Thiendenaers in Rijnlant poochden mit alle middelen weder op te halen de onredelicke exactien van allerhande thienden / henluyden by twee byzondere placcarten van Hoochl. Ged. Keyzer Kaerle in den Jare vijfthien-hondert twintich / ende neghenentwintich / gheinterdiceert ende verboden.

Ende onder andere hen mede niet en begonſten te ontzien thiendẽ te vorderen van wortelẽ / cool/ ajuyn/ ſaladen/ploc-boonen/ende diergelijcke aert-vruchten/ waſſende in warmoeſ-hoven.

Strijdende niet alleen (ghelijck gezeyt) jegens den uytgedructen text van beyde de voorſchrevẽ placcarten: maer oock jegens de vryheyt van den Lande / gebruyck ende poſſeſſie vanden inghezetenen des zelfs/ ende namentlick vande burgeren der ſtadt Leyden, ende inghezetenen van Rijnlant.

Ende dat daerom uwe Mo. Eed. ghelieven zoude daer inne te voorzien / twaer by vernieuwinghe / interpretatie / ofte ampliatie vande voornoemde plac-

carten;

carten: ofte by zodanighe andere middelen/ als uwe Mo. Ed. naer hare wijze discretie oordelen zoudē tot afweeringhe van zodanighe nieuwicheden / ende inbreck van slandts vryhept alder dienstelick ende bequaemst te wezen.

Ghevende de voorschreven Remonstranten voor redene van haer verzouc/ dat gelijck hoochst-gedachte Kepzerlicke Majestept / tot voorstant van zijne onderdanen/ ende ten eynde de zelve niet te exorbitantelick en zouden worden overlast int verthienden van hare vruchten/ goet ende noodich ghevonden hadden jegens zodanighe onredelicke abusen by zijne edicten ende eewighe constitutien te voorzien:

Veel meer uwe Mo. Eed. toestonde eñ incumbeerde de voorschreven edicten te hanthaven / alle inbreck daer jeghens te weeren: de voorschreven placcarten/ waert noot / naerder te verclaren / ende vervolghens haren onderdanen van allen overlast te beschutten.

Byzonder tē insichte de interpretatie van alle questien / de welcke uyt de voorschreven placcarten zouden moghen ontstaen / aen uwe Mo. Eed. by den inhouden van dien gereserveert was.

Ende niet jegenstaende tvoorschreven verzouck in alle billichept ghefondeert was/ende zulx wel terstont hadde moghen / ende behooren gheprocedeert te zijn gheweest tot examinatie eñ interpretatie vande voorschreven placcarten: Dat nochtans de Edelen hen aennemende / zonder alle redene/ de quade ende ongefondeerde zaecke van de voorschreven Thiendenaers, ende hen zulx partye formaliserende van de Remonstranten / de zaecke zulx hebbē gedreven/ dat op haerlupder voorslaen/ende voorstemmen ghereſolveert is:

Dat

Dat de voorschreven placcarten, midtsgaders zodanighe deductien als yegelick van partyen binnen zes weecken na het scheyden vande vergaderinghe tot justificatie van zijn intentie, daer by zoude willen voughen, over ghezonden zouden worden aen den Hooghen ende Provintialen Raden, ende daer op worden verzocht der zelver advijs. Omme daer na, als opte vergaderinge inde maent van Maerte, naer vorighe beschrijvinghe, een eyntelicke resolutie diesaengaende, Staets-gewijze genomen te worden.

Van welcke resolutie / al hoe wel de Remonstranten wel eenighe redenen hadden sich niet ten besten te verghenoeghen / niet door eenich mistrouwen vande rechtvaerdicheyt haerder zaecke: maer dat sy aen alle omstendicheden van de handelinghen der Thiendenaers bemerckten / datmen arbeyde de uyterlicke verclaringhe van uwe Mo. Eed. te trecken int verlang: ende middeler tijt den goeden burgheren ende inghezetenen van Leyden ende Rijnlant, *per indirectum* af te dringen de voorschreven thienden: ofte andersins de zelve te involveren int ontallicke processen.

Dat nochtans de voorschreven Remonstrantē / om niet te willen schijnen dat zy diffugieren de verclaringe vande Raden van Justitie / de voorschreven resolutie aen genomen hebben / ē hen oock (hoe wel onnoodich) zo verre geelargeert / dat zy te vreden zijn geweest dat daer inne zouden adviseren alle de Heeren vande Raden: niet teghenstaende eenighe onder hen zelfs recht van thienden hadden.

Dat dezen volgende / zo wel d'Edelen als Remonstranten / elx ten comptoire van uwe Mo. Eed. hebbē ghelevert hare schriftelicke deductie / tot justificatie van eens yeghelijx ghesustineerde.

Dat de zelve zijn over gesonden / aen beyde de Raden: Ende eyntelick de voorschreven Heeren vande Raden daer op gezamentlick haer advijs hebben geformeert / als uwer Mo. Eed. hebben verstaen / ende naerder zullen zien moghen upte copie van dien/ hier achter aen ghevoucht.

Daer upt uwe Mo. Eed. zullen mogen bemercken dat de Remonstranten niet zonder groote ende merckelicke redenen / sich hebben opte voorschreven placcaerten beroepen/ende de voorschreven van Adel hen qualicken daer teghens geopposeert / dat de Thiendenaers mit dubbelt onghelijck hebben ghetracht den burgheren van Leyden/ende inghezetenen van Rijnlant af te nemen de voorschreven thienden : ende dat daeromme uwe Mo. Eed. om dierghelijcke abusen te weeren/ behooren daer inne naerder by hare placcarten ordre te stellen.

Door welck advijs ende verclaringe van beyde de Raden van justitie/ hoe wel te verhoopen was dat de voorschreven Edelen haer onghelijck zouden hebben bekent/ ende afstant ghedaen van haer ongefondeert voornemen / daer toe zy sich hadden laten misleyden: Ende zulx mit eenen beneffens d'andere ledē hen vervoecht hebben om conform tvoorsz. advijs de vorighe placcarten te verclaren/ende waert noot/amplieren.

Schijnt dat ter contrarie van dien / de zelve blijvende opiniatreren / in plaetse van dat zy sich te voren opt advijs vande Raden van justitie zelfs beroepen hadden / tvoorschreven advijs gheopent zijnde/ tzelve hebben beginnen te querelen/ende begeert daer jegens haer grieven andermael voor uwe Mo. Eed. te proponeren:een zaecke onghehoort/ eñ jeghens alle ghebruyck.

Doch

Doch niettemin de Remonstranten willende hen in alles de mate vol meten / hebben sich daer teghens niet willen formaliseren: zeer wel mogende lijden dat de zaecke naerstelicken werde gheexamineert: Ende vastelic betrouwende dat al hoe wel hare partye zoude moghen zijn bericht van d'argumenten/motijven/ ende redenen die zy Remonstranten in haer deductie te voren over gelevert hadden doen stellen / ende daer teghens hen als-nu zouden moghen verdichten eenighe frivole cavillatien: Dat dien niet jegenstaende de zelve redenen/motijven/ ende argumenten / zullen bevonden worden zo gewichtich ende ghefondeert / dat een yeghelick / (ten ware wetens ende willens jegens zijn ghemoet) zal moeten oordeelen / dat wel ende te recht by den Remonstranten is gheimplozeert uwe Mo. Eed. assistentie jeghens den overlast der voorschreven Thiendenaers: dat de voornoemde Radē van justitie / niet zonder pregnante redenen / ende vorighe meyninge vande voorschreven placcarten uwe Mo. Eed. van zulcken advijs ghedient hebben: ende dat meer dan tijt is dat uwe Mo. Eed. de zaecke ter hant nemen.

Want ghelijck aen d'eene zijde de vryheyt vande inghezetenen der stadt Leyden ende Rijnlant/zo kenlick / de redene eñ dispositie vande placcarten zo claer/ ende de ghevolchde observantie/ zo onwedersprekelick is voor den Remonstranten:

Zo en zal oock niet bevonden worden dat yemant vande thiendenaers *in specie* is gherechticht/om diergelijcke thienden te heffen by particuliere titule.

Ghelijck oock niemant *in genere* daer toe zal werden bevonden ghefondeert te zijn / tzy of de zelve hem poogen te behelpen uit eenighe beschreven Rechten/

tzy offe hẽ willen fonderen op eenige costumẽ / tzy offe pretererẽ die consequentie vande schade diese door het missen der voorsz. thienden zouden comen te lijden.

Immers voor eerst en comen in dezen niet in consideratie de Keyserlicke beschreven Rechten/ na dien de zelve van zodanige thienden geen mentie en maken.

Wel is waer/ dat na de wet van Moyses / thienden gheheven/ ende ghegeven zijn gheweest van alle aertvruchten.

Maer is tzelve alleen geweest voor den Leviten eñ Priesters/ die hen moesten employeren totten dienst Gods/ ende anders geen gedeelte van goederen inden beloofden lande en hadden/ noch en mochten hebben.

Ende hoe wel de Gheestelichept (die van outs ghewoon was altijts haer vinnen verder/ ende meerder te verspreyden) wel gepoocht hebben hen by hare Pauselijcke ende Canonijcke rechten toe te eyghenen de voorschreven wet van Moyses/ ende onder dien deckmantel haer gierichept pallierende/ getracht / niet alleen na de thienden van alle vruchtẽ/ wassende/ spruytende/ ende nemende voetsel upter aerden:

Maer ooc van alle beesten/ winst van allen handel/ ende coopmanschap/ jae arbeyt van handen.

Sustinerende daerenboven dat oock niemant gheoorloft en was eenige thienden te hebben / dan alleeñ de voorschreven Gheestelichept / mit exclusie van alle waerlicke personen / ghelijck alle hare boucken daer van vol zijn.

Nochtans/ gelijck de Princen vanden Lande noyt

en

en hebben willen aen de eene zijde de Geestelicheyt eenige thienden inne ruymen / ten waer by hare speciale titule / veel min de zelfde alleen alle thienden toestaen:

Zo hebben oock de voorschreven Princen de Geestelicheyt in hare Landen niet willen verwillighen thienden te heffen van alle soorten ofte specien van vruchten / of van beesten.

Maer alleen van zodanige vruchten als hen in elck quartier / nae de natuyre ende qualiteyt van dien / geordonneert waren / ende men coustuymelick was te heffen.

Eluderende de voorschreven Gheestelicke avaricie insghelijx mitte wet van Moyses / als dat oock inden ouden Testamente de Levijten ende Priesters gheen andere goeden / dan thienden ende oblatien en mochten hebben.

Ende zo hen de Gheestelicheyt in dien deele niet en wilden vergelijcken / ofte conformeren mitte Levijten eñ Priesters vander oude wet: de waerlicke Princen ooc wel gefondeert waren om hẽ insgelijx int stuc van de thienden niet te subiecterẽ de Canonijcque of Pauselijcke Decreten / of Decretalen.

Ende zulx zo ist heffen vande thiendẽ / tnemen van hontgelt / ende diergelijcke / niet te oordelen upte Pauselijcke ofte Canonijcque Rechten / of nae de wet van Moyses.

Maer naer de vergunninge die dies-aengaende by den Princen vanden Lande zijn gedaen / na de ordonnantie die daer op by de zelve zijn gemaect / ofte naer

de costuyme in elck lant ofte quartier van dien geobserveert.

Andersins zouden de Geestelicheyt allee possesseurs van alle thienden in deze Landen gheweest zijn / ende gheene Waerlicke personen.

Zouden oock de thienden zijn gheheven gheweest by den Pastoren in hare Parochien / ofte by den Bisschoppen in hare Diocesen *decimas decimarum scilicet.*

Zouden ooc alle de voorschreve Bisschoppen / Prelaten/Pastoré/of andere Geestelicke / de voorsz. thienden simpelick geheven hebbë uyt crachte van de voorschrevë Canonijcque/of Pauselijcke rechten/ eñ geensins uyt macht van eenige particuliere titule by hem vanden Princen vanden Lande vercreghen.

Daer als-nu kennelick is/dat niet alleen altijts ooc de waerlicke personen thienden ghehadt hebben als de partye in dezen:

Maer oock dat de Gheestelicke zelfs gheen andere en hebben mogen heffen / dan voor zo veel henluyden die by particuliere concessien vandë Graven van Hollant zijn ghegeven.

Behalven dat oock gezeyt wort / dat uyt de chartres van Hollant zoude connen gheconvinceert werden dat by Bullen vande Bisschoppen van Wtrecht alle de thienden vanden lande van Hollant / aen den Graven dezer Landen vrywillich zouden wezen toegheстaen / ende dat haer G. mits-dien zonder dispute tallen tijden daer van hebben moghen disponeren / zo wel op de materie / specien / ende sоorten van vruchten/als op wat forme ende voet de thiendë zouden

den ghehеven worden zonder eenighe contradictie.

Doch wat dies aengaende is/ en willen de Remonstranten hen niet zeer becroenen/ als hen genoech zijnde dat de Graven van Hollant/ int stuck vande thienden/ de vrye dispositie hebben geexerceert.

Ende dat niet alleen *in genere*, ende op eenderhande maniere/ over alle de landen int uytgevē der thienden/ maer mede opt heffen der zelver/ hebben ghevolcht de natuyr ende qualiteyt van elck quartier/ ende hen gereguleert nae de conditie van de vruchten die gheteelt waren/ gelijck de placcarten mede brengen.

Hier van ist dat int bedijcken van nieuwe landen/ ende uytgheven van novalien, den Prince / of vanden Prince recht hebbende / altijts de thienden heeft ghehadt/ ende geen Geestelicke.

Hier van coemt het dat zo veelderhande thienden in deze Landen zijn: als te weten/ thiendē die genoemt worden grof-thienden: andere smal-thienden: derde crijtende thienden/ als van calveren / varckens / lammeren/ eñ dierghelijcke: vierde crieckende/ als gansen/ eenden/ zwanen/ eñ diergelijcke: vlasch-thienden/ kennip-thienden/ die alle menichmael/ ende byzonder aen verscheyden personen zijn uyt ghegheven.

Hier van coemt het dat den eenen de pretense warmoes-thienden wil trecken onder de grof-thiendē/ gelijck de Camere vande reeckeninge in Arlanderveen: andere/ als Meester Cornelis van Mierop in Alphen/ onder de smal-thienden / als de Remonstranten bewijzen mitte by-ghevouchde certificatien gheproduceert onder de letter C.

Hier

Hier van coẽt het dat noyt indẽ lande van Hollant vande winst van coopmanschap / ofte hantwercken/ zodanige personele thienden zijn ghehevẽ.

Hier van coemt het dat noyt over de hoy of weylanden thienden en zijn betaelt/ jae niet geeyscht.

Hier van ist dat noyt van warmoes-vruchtẽ / cruyden/ofte boomgaerden/thienden betaelt zijn.

Gelijck oock op verscheyden plaetsen van Hollant oock niet en zijn ghegeven thienden van kennip / rapen/vlas/ende dierghelijcke.

Alles om gheen andere redenen / dan dat niemant heeft vermoghen andere soorten van thienden te eysschen/dan die costumen/ordonnantien/ of verghenouginge vande Princen toe en lieten.

Het welcke niet alleen en wort claerlicken bewezen uyte redenen ende argumenten voren verhaelt / maer oock uyten inhouden vande placcarten daer van de vernieuwinge ende interpretatie verzocht wert:

Ende namentlic uyten placcarte vanden jare vijftien-hondert ende twintich / *in verbis*: Al ist zo dat van allen ouden tijden de thienden zo wel voor de Geestelicke, als andere geordonneert zijn geweest:

Item *in verbis*. Dezen niet jegenstaende, De Cappellanen, Parochie-papen, Pastoors, Provisoers, ende andere geestelicke personen, niet te vreden zijnde mittet gunt dat hen gegunt, ende geordonneert is geweest ter zaecken van de voorschreven thienden, &c.

Ende ten eynde niemant en zoude twijfelen/ ofte in dispute

dispute trecken wat soorte van vruchten verstaē werden thienbaer te wezen/verclaert de Keys. Majesteyt: Dat van geene soorten van goederen, thienden betaelt zullen werden, dan vande gene daer van de thientheffers, ofte haer voorzaten over de veertich jaren gebruyct hadden.

Verclarende by den voorschrevē placcarte alle andere thienden voor nieuwe opstellinghen/ ondeuchdelicke exactien/onredelicke abuysen/belastingen vande ghemeente/ende dierghelijcke:

Gelijck zulx te zien is upten teneur vanden zelven placcarte / *in verbis*. Ende en is van gheenen noode op te stellen andere nieuwe exactiē, tot last van onze onderzatē:

Item *in verbis*. Hebben hem ghevordert te willen op stellen, exigeren, ende heffen diversche nieuwe thienden.

Specificerende den voorschrevē placcarte tot naerder elucidatie onder de voorschreven nieuwe ghepretendeerde thienden / hout, bosschen, hoy, cruyden, weyden : van alle vette hoorn-beesten, hamelen, weeren, lammeren, wolle, varckens, calveren, ende namentlick mede daer jegenwoordich questie om is/ raepen, radijsen, coolen, saladen, ajuyn, ende diergelijcke.

Twelck een vast/ zeecker / ende onwederlegghelick argument is / dat de meyninghe van den Grave van Hollant noyt geweest en is aen yemant / twaer Gheestelick of Waerlick / de thienden vande voorschreven gespecificeerde vruchten te vergunnen/ of toe te staen.

Derhalven de hoochst-ghedachte Keys. Majesteyt/ willende remedieren / ende doen cesseren zulcke onredelicke abusen/ende zijne ondersaten beschermen voor zulcke nieuwe/ende ondeuchdelicke exactien (gebruyckende

D

kende de eygen woordē van placcarte) expresselic verbiet/dat niemant/wie hy ware/of wat dignitept/ofte authoritept hy ghebrupcte/zodanighe nieuwe thienden en zoude exigeeren/van wat soorte/of specie van goederen dat ware: noch andere dan zy/of haer voorsaten/over de veertich jaren gewoon waren geweest te heffen: maer datse hen zouden te vreden houden mitte (Nota)ordinarijse thienden, ende rechten, by heurluyden ghehadt, ende ontfanghen: ende daer af zy deuchdelicken geuzeert, eñ gebruyct hadden den tijt van veertich jaren.

Waer by de Remonstranten betrouwen over zo lange jaren volcomentlick te zijn gedecideert/de questie die jeghenwoordelicken weder wert gherefriceert ende op ghehaelt.

Immers zo de Keys. Majestept zulcx heeft willen doen observeren ten insicht vande Geestelichept/ende in zaecken die de voorschrevē Geestelichept sustineerde hen alleen toe te behooren/ende over zulx heurluyden alleen daer van de judicatuere poochden te assumeeren:

Hoe veel te meer behoort zulx plaetse te hebben ten regarde vande Waerlicke personen/die buyten alle contradictie onder zijne Majestepts jurisdictie waren ghehoorich.

Tis absurd dat hem met des voorschreven Paus Bullen ende Decreten zoecken te behelpen zodanige/den welcken zelfs door de voorschreven Decreten verboden wert eenighe thienden ter werelt te heffen/op pene van verdoemenis.

Zonder dat doet/dat de Thiendenaers (die hem in dezen formaliseren partye) ter avontuyre zullen willen

willen zegghen dat de dispositie vant voorschreven placcart / voor zo veel de ghespecificeerde soorten van vruchten/ of ghewassen aen gaet / by het tweede placcart vanden jare vijftien-hondert neghenentwintich zoude wezen verandert.

Aenghezien zulx gesustineerde is strijdende zelfs jegens den voorschreven tweeden placcarte.

Want gemerct vele landen diemen te voren niet en plach te bezaeyen / ende artificielicken mit watermolens onlaux te voren ghevonden / ofte door dijcken of kaden drooch ghemaect waren : of dat oock vele Hofsteden te voren mit tarwe/garste/haver/ende dierghelijcke greynen bezaeyt zijnde / daer na mit raepzaet/ vlas/kennip/ende dierghelijcke beteelt werden: de eygenaers van zodanighe landen hem poochden te ontrecken de betalinge vande thienden van tvoorschreven raepzaet/vlas/kennip / ende dierghelijcke / onder dexel opte voorschreven landen vande voorsz. specien over veertich jaren geene thienden en waren betaelt.

Zo wert by den tweeden placcarte / by forme van interpretatie verclaert / dat van zodanighe specien of soorten van goederen/als van raepzaet/ vlas/ kennip/ eñ diergelijcke ront/ende plat zaet/mede thienden betaelt zullen werden : niet jeghenstaende het zelve over veertich jaren daer niet gezaeyt en werde/ ofte in dier menichte gheuzeert was.

De redene is daer van notoir / door dien de voorschreven kennip/ vlas/ ende dierghelijcke / thienbaer vruchten waren.

Dan is expressselicken daer by ghevoucht / dat vant hoy, boomgaerden, warmoes-hoven, ende dierghelijcke,

daer van men tot noch toe gheen thienden ghegheven en hadde, voorts-aen gheene thienden en zoude betaelt werden, ende dat daer inne de eerste ordonnantie effect zoude sorteren.

Daer mede ymmers zo claer/alst mogelicken is/ten tweedenmael by hooger hant de verclaringhe tot justificatie vander Remonstranten intentie gedaen is.

Datmen nu hier teghens zoude willen cavilleren/ dat het woort warmoes-hoven, alleen te verstaen zoude wezen van cleyne hoofkens / ofte thuynkens / die een yegelick aen zijn huys heeft leggen/ende gebruyct *in proprios usus*, ende niet van warmoes-landẽ daer van men de vruchtẽ vercoopt / is te zeer absurd/ende blaeu te sustineeren.

Want wat apparentie heeft het dat de Keyser om een deel cleyne thuyntgens/die hier of daer een blanck zoudẽ bedragen/een solenneel placcart zoude maken.

Dan genomen dat het zo ware / ende dat het voorschreven placcart onder twoort van warmoes- hoven, niet en verstonde warmoes-landen, zoude daer uyt moeten volgen dat de vruchten op warmoes-landen wassende/zouden subiect zijn de thienden ? geensins.

Ja niet meer dan subiect zijn den thienden/ de weylanden/vette hoorn-beestẽ/houtlanden/ eñ meer andere / daer van int tweede placcart niet eens van gheroert/of gemelt wert: die nochtans tot huyden op den dach van alle aenspraeck zijn vry gheblleven.

Immers in ghevalle twoort warmoes-hoven, niet te verstaen is vande vruchten / die int eerste placcart gespecificeert werden / te weten / wortelen / cool/ ajuyn/

rapen/

rapen/radijſen/ſaladen / ende dierghelijcke / zo zoudemen moeten ooc zeggen/dat nopende de voorſchreven vruchten / het eerſte placcart zijn effect ſorteren moet/ volghende den uytghedructen text vant tweede placcart / door dien tvoorſchreven eerſte placcart vermelt/ dat vande voorſchreven vruchten over veertich jaren gheen thienden en waren betaelt.

Eñ hoe wel de partye zoude toeſtaẽ te bewijzen dat de warmoeſ-landen niet onder twoort van warmoeſ-hoven, te verſtaen zy / gemerct de burgeren van Leyden alomme zijn ghewoon / ende in poſſeſſie contrarie te ghebruycken.

Nochtans om ooc ten overvloet te verthoonen dat het voorſchreven woort warmoeſ-hoven, te verſtaen is niet *de quantitate loci*, maer *de qualitate fructuum*, die aldaer ghezaeyt werden: zo zal blijcken (behalvẽ uyt de ſententie vanden hoogen Rade / onder de letter D hier by gevoucht) noch uyt verſcheyden certificatien hier naer te produceren / datmen ghewoonlick is alle de plaetſen ende landen/die mit wortelen/ cool/ajuyn / ſaladen/radijſen/ plock-erweten ende boonen/eñ ander warmoes gheteelt werden/ te noemen warmoeſ-hoven, ofte warmoeſ-thuynen.

Insgelijx dat de warmoeſ-luyden elx genoemt werden thuyn-luyden/ofte hoveniers.

Gelijck in Brabant Hoven / genoemt worden Hofſteden/ niet tegenſtaende de zelve beſtaen van menichte van morghentalen.

Tulx willende vragen int huys van d'een / of d'ander/daer een warmoeſ-man woonachtich is / ende de zelve inden arbeyt is : men zal terſtont antwoorden:

 dat

dat den man in den thuyn is.

Te weten / int lant daer hy zijn vruchten is beteelende / *à denominatione seminum, scilicet ibi satorum.*

Ten tweeden / zo weet een yegelick / dat niet de landen in hem zelven schuldich zijn thienden te geven:

Maer de vruchten die daer op wassen.

Ende dat zulx niet ingezien connen werden de hoven / landen / ofte plaetsen / daer de zelve wassen: of hoe groot / of hoe cleyn de zelve zijn.

Maer alleen of zodanighe specien / ofte soorten van goederen ende vruchten als daer op gezaeyt worden / thienbaer zijn / dan niet.

Ende zulx zo loopt het gheheele zo wel narree als dispositie van beyde de placcarten opte specien ende soorten vande vruchten / ende niet op de grootte ofte cleynte van tlant.

Ende namentlick daer in het eerste ghezeyt wert / dat de Gheestelicke hen niet te vreden houdende mit het gheen haer voorzaten ghewoonlick zijn te heffen van de thienden / op de vruchten comende van de landen / erven / ende bedrijf.

Item dat zy willen nemen thienden van alle maniere van vruchten:

Item *in verbis.* Maintenerende datmen hem schuldich zoude wezen thienden te moeten gheven van alle manieren van goeden, wassende, spruytende, eñ nemende voetsel vande aerde.

Ende

Ende noch claerder daer by tdispositijf verboden wert/dat zy niet en zullen heffen nieuwe thiendē/van wat soorten of specie van goederen dattet zy,&c.

Gelijck het tweede placcart int *proemio* zeyt/ dat het eerste ghemaect is om te voorzien dat de onderzaten niet onbehoorlick bezwaert en zouden werden int verthienden van haer gewasch,ende vruchten.

Over zulx zo heeft de hoochst-gedachte Keys. Majesteyt by andere zijne placcarten / in Vlaenderen inden jare vijfthien-hondert ende dertich gheemaneert/ uytdruckelick verclaert / datmen int betalen der thienden,niet en zal inzien op wat landen dat de vruchten ghewassen zijn:

Maer alleen ofmen van zodanighe specien of soorten van goederen gewoon is inde zelve Parochie of Ambacht thienden te gheven: gelijck uyt het extract vandē voorschreven placcarte hier by gevoucht onder de letter E. te zien is.

Ten derden / zo werden int eerste placcart de warmoes-vruchtē/ofte een gedeelte van diē/ *in specie* geenumereert beneffens thoy: ghelijck aldaer mede *specifice* gestelt werden verscheyden boomgaert-vruchten/ als appelen,peeren,noten,&c.eñ diergelijcken / mit byvouginge/ datmen vande voorschreven vruchten niet en zal betalen eenighe thienden.

Ende zo het voorschreven tweede placcart is relatijf tot het eerste / zo moet naer allen rechten verstaen werden dat tgene *in specie* by tvoorschreven eerste gheroert is / *in genere* by tweede placcart onder de woordē van warmoes-hoven ende boomgaerden is gerepeteert: *scilicet ut relatum sit in referente.*

Te

Te meer / zo in beyde de placcarten het hoy woort ghevoucht zo wel by twoort warmoes-hoven eñ boomgaerden, als by de gheenumereerde vruchten die daer inne wassen/eñ zulx zo wel int een / als int ander placcart/van eenre conditie moeten verstaen werdẽ te wezen *ratione clausulæ coniunctivæ.*

Ten vierden / zoude te vergheefs zijn gheweest by tweede placcart te stellen / dat nopende de boomgaerden ende warmoes-hoven het eerste placcart zijn effect zoude sorteren/ als tzelve woort warmoes-hoven niet te verstaen zoude wezen vande warmoes-vruchten/ aengezien tvoorschreven eerste placcart anders niet eens en vermelt van boomgaerden, of warmoes-hoven.

Maer meldende van warmoes-vruchten / zo en can niemant ontkennen / of twoort warmoes-hoven is relatijf totte voorsz. vruchten van cool/ wortelen/ &c. int eerste placcart gheroert.

Gelijck twoort boomgaerden, relatijf is totte appelen, peeren, noten, *continens pro contento* ghenomen.

Ten vijfsten / zo staet te letten dat in tvoorschreven tweede placcart worden gestelt tweederley clausulen/ die ghemaect worden van verscheyden naturen/ *tanquam contraria & sibi in vicem opposita,* als inhoudende/ de eerste datmen van vlas/kennip/rapen/eñ diergelijcke/ gezaeyt zijnde ter plaetse daermen tarwe / gherst / haver te voren ghezaeyt hadde/ mede thienden zoude betalen.

Maer (twelck is de tweede clausule) van andere ghewassen, als van warmoes-hoven ende boomgaerden, ofte dierghelijcke, datmen daer van gheen thienden gheven zoude.

Twelck

Twelck te zegghen is/datmen van warmoeſ-hoven gheen thienden gheven en zal/al waert dat de zelve wierdẽ gemaect ter plaetſe daer te voren tarwe/garſt/ haver gheſtaen hadde/ *virtute clauſulæ adverſativæ cum contrariorum contrarij ſint effectus.*

Ende zulx is tzelve altijts verſtaen by de Officiers vande Graeffelicheyt zelfs/als te zien is uyt het narree vande ſententien geproduceert onder de letter F.

Daer by den Procureur generael inſiſterende opte voorſchreven *clauſule adverſative* claerlic ſuſtineert dat niet de kennip/maer wel het warmoes by den placcarte gheeximeert is.

Ten zeſten/ghenomen dat oock int eerſte placcart de voorſchreven warmoeſ-vruchten niet geſpecificeert en waren: zo willen de Remonſtranten een yeghelick te oordelen gheven by wat clauſule onder beneficie van twoort dierghelijcke, (dat zo wel achter d'een/als d'ander gevoucht is) de voorſchrevẽ warmoeſ-vruchten/niet jeghenſtaende de zelve op een/twee/ drie marghen lants/ende meerder/ geteelt werden/zouden behooren getrocken te worden? of by de ſervile clauſule/ als by de kennip/rapen/ende vlas/ofte by de vrye/neffens de warmoeſ-hoven.

Zonder twijfel/een yegelick zal moeten zeggen dat de meeninghe van den placcarte is/de voorſchreven vruchten vry te laten/als niet alleen nader correſponderende mitte voorſchrevẽ warmoeſ-hoven, maer zelfs zijnde de materie ende ſpecie waer uyt de warmoeſ-hoven beſtaen.

Ten zevenſten/wert noch der Remonſtranten intentie ghejuſtificeert uyt de zelve clauſule/aldaer de

E voor-

voorschreven warmoes-hoven, worden ghewassen ghenoemt *in verbis*: maer van andere gewassen, als hoy, boomgaerden, warmoes-hoven, ende dierghelijcke, &c. tot een zeecker teycken dat het woort warmoes-hoven, is relatijf totte vruchten eñ gewassen/ende niet totte plaetse daerse wassen.

Ten achtsten / zoude te zeer ongerijmt zijn dat het woort warmoes-hoven, meerder te verstaen zoude wezen van cleyne hofkens/ dan het hoy ende boomgaerden/diens groote niet ghecontroverteert en wort: niet jeghenstaende nochtans de zelve inden placcarte / als van eender natuyre by den anderen gevoucht werdẽ.

Behalven alsmen zoude regard nemẽ op de grootte ofte cleynte vande landen / zo zouden de thiendenaers behooren mede vry te laten de ackeren / daer op een yegelic voor zijn eygen provisie coorn zaeyt/ twelc zy niet en doen.

Ende willende hen int een niet aentreckẽ de grootte ofte cleynte vande ackeren / maer alleen wat goet/ ende vruchten daer op ghezaeyt zijn / zo en connen zy mit geene redenen in dezen *à contrario*, andere maniere van theffen der thienden ghebruycken.

Ten negensten / zo wort by het eerste placcart ghezeyt/ datmẽ geene thienden en zal geven van vruchtẽ daer van over veertich jaren geene thienden betaelt en zijn.

Gelijck mede het tweede placcart mede brengt dat in zodanige vruchten daer van over veertich jaren niet betaelt en is, het eerste placcart zijn effect zal sorteren.

Nu ist zulx dat tvoorsz. eerste placcart claerlicken mede brengt/dat van dierghelijcke vruchten/ als wortelen,

telen, cool, ajuyn, ploc-boonen, noyt voor date van dien, thienden en waren ghegheven.

Maer dat d'exactien van dien waren nieuwichedē/ ende onredelicke abusen.

Derhalven buyten alle dispute moet ghehouden worden/ of en is de meeninge vande voorschrevē placcarten de voorsz. warmoes-vruchten te eximeren.

Ten thiensten/ de voorschreven placcarten/ mitsgaders oock titulen van meest al de thiendenaers / vermelden van thienden van ront ende plat zaet.

Mits welcken daer inne niet en connen begrepen werden de vruchten die tot geen zaet en comen / maer groen geconsumeert werden.

Dit moetmen achten de redene te wezen dat thoy, boomgaerden, warmoes-hoven, vry zijn.

De rapen of knollen niet thienbaer.

De kennip / op ghenouch alle plaetsen niet thienbaer: maer onderworpen thont-gelt alleen op sommige plaetsen: Daer van anders gheene redene can ghegeven werden/ dan dat zulx zoude mogen gheschieden ten insicht vande zaet-draghen.

Twelck te meer daer door wert geconfirmeert dat inden lande van Hollant alomme gebruyct wert/ dat zo wanneer eenich ghewas niet wel en ghedijt / ende qualick tot volcomen/ of vol zaet coemt/ ende de huysluyden tzelve maeyen/ om de beesten t'eten te gheven/ ghelijck thoy / dat als-dan daer van gheen thienden betaelt en wert.

Ten elfsten/zo wert alle twijfel/ indien eenige zoude moghen zijn/ wech genomen door tonwedersprecckelick gebruyck ende observantie / dat zo voor den placcarte gheweest/als daer naer is ghevolcht.

Te weten/ dat de voorschreven thuyn-luyden noyt van hare vruchten thienden betaelt en hebben/ twaer dan oftse veel / of weynich lants tot warmoes-hoven hadden gheappropriieert.

Tzy dan ofse nieuwe weylanden hadden in ghesteken/dan ofse beteelden de ackeren/daer te voren thienbare vruchten op ghestaen hadden.

Gelijck alle tzelve can blijcken uyt de certificatien van meest alle de dorpen in Rijnlant/ aldaer opt warmoes gezaeyt is: hier by ghevoucht onder de letteren G. H. I. K. L. M. N. O. P. Q.

Niet alleen simpelic dat de voorschreven warmoesluyden gheen thienden betaelt en hebben:

Maer oock/dat zo wanneer de begheerlicheyt van de thiendenaers verder begheerde in te cruppen / ende thienden ofte hont-gelt pretenderẽ over de voorschreven warmoes-landen/ zyluyden / ofte de Remonstranten uyter zelver name / daer tegens hen hebben geopposeert/ als by depositie van verscheyden ghetuygen/ by gevoucht onder de letter R.

Zulx wert bewezen mitte certificatien / geteyckent mitte letter S. dat den Commanduyr / ofte Pastoor van Catwijck/ langhe voor den oorloghe/ inden Ambachte van Valckenburch / willende ghenieten hontghelt over een stuck warmoes-lant / groot zijnde twee marghen: ende ter zaecke van dien/ den voorschreven

war-

warmoes-luyden hebbende doen dachvaerden tot Wassenaer/voor Bailly eñ Mannen / aldaer de voorschreven warmoes-luyden / midts zijne *non comparitie*, hebben vercregen *comparuit* : ende voorts vry/ ende onghemoeyt ghebleven zijn.

Insghelijx dat Daniel van Wijngaerden over etteliche jaren gepacht hebbende eenige thienden/ ende willende in Zoeterwoude exigeren de voorschreven thienden / door tegens zegghen van de warmoes-luyden/heeft zulx naer ghelaten / of tproces ter zake van dien geinstitueert/of hem gemoveert ghelaten onvervolcht/als by de certificatie onder R.

De thiendenaers van Leyderdorp inden jare vijfthien-hondert drie ende tnegentich/ willende gelijcke nieuwicheden in voeren / in haer quartier van Leyderdorp/hebben de Remonstranten hen daer teghens geopposeert/als by de acte van insinuatie/eñ t'extract upte reeckeninge van Joncheer Lodewijc van Treslong/ inde camer vande Reeckening gedaen / ende gesloten/hier by gaende onder de letteren T. ende V.

Van ghelijcken is oock ghedaen als Lodewijck de Rouw/ Bailliu van Reynsburch / de warmoes-thienden heeft willen eysschen/gelijck blijct upte certificatie hier voren over geleyt/onder de letter R.

In voughen dat de voorschreven Remonstranten/ ende de burghers van Leyden / niet alleen zijn in volcomen possessie om haer ghewas te teelen / vry zonder eenighe thienden te betalen.

Maer zijn oock *in possessione iuris contradicendi.*

Zulx datmen niet can zegghen / dat hen zulx door

 gonste/

gonste / goetwillichept / ofte conniventie van eenighe thiendenaers toe ghelaten zp / behoudens haerlupder recht: maer dat zp de voorschreven vrpdomme hebben ghehadt / gebrupct / ende ghepossideert: Hebben / brupcken / ende possideren *iure suo proprio & communi.*

Derhalven gheen redene zijn zoude datmen henlupden zoude verdrucken / ende ontnemē de voorschreven oude vrpheyt / gebrupck / ende gerechtichept.

Maer behooren (onder reverentie) daer inne te worden gemainteneert / al waert oock zaecke dat bp den voorschreven placcarte gheen mentie ter werelt / tzp dan van warmoes-hoven / ofte vande specie van goederen daer inne wassende / ghemaect en ware.

Nademael tbesit / ende gebrupck van zo langhe jaren / henlupden in plaetse van privilegie behoort te strecken / gelijck zulx naer rechten notoir is.

Bpzonder wezende de voorschreven vrpheyt / ende gebrupck / ghefondeert op zo deuchdelicke / ende beweghende redenen.

Want behalven tgheen voorzept is / zo bekentmen voor eerst / dat de warmoes-hoven vrp zijn / *in genere.*

Tzelve wilmen trecken *in specie*, tot de clepne alleen / twelck te zeggen is: de clepne die tot plaisier gehoudē werden / zullen vrp zijn / ende de ghene daer mede een schamel rupter zijn wijf eñ kinderen den mont moet open houden / zullen betalen. *bella festa.*

Wilmen daer op zegghen dat zulx ghedaen is om geen quellagie te maecken / of om zo clepnen zake niemant te moepen: waeromme en laetmen dan niet nae / thien-

thienden te nemen van tghene een armen veen-man hier ende daer op een cant van een sloot zaeyt/om zijn eyghen eten.

Maer indien alle thienden zijn gheordonneert / ende by den Princen van den Lande aen particuliere vergunt/na de natuyre ẽ qualiteyten van elck quartier / ghelijck de placcarten mede brenghen dat ghedaen is,

Zo zalmen bevinden by examinatie ende verghelijckenisse van alle andere vruchten / dat in gheene vruchten ter werelt meerder redene militeren/ om vry ende exempt van thienden te wezen / dan in de aertvruchten / daer van teghenwoordich ghedisputeert wert / over tquartier van Rijnlant: tzy ofmen de natuyre ende qualiteyt van elc quartier considereert na de deucht vande landen / daer de warmoes-vruchten in ghezaeyt werden / tzy ofmen aenziet de qualiteyt vant quartier nae de maniere van het teelen / ẽ winnen der voorschreven vruchten / tzy oftmen de qualiteyt vant quartier examineert na de menschen die de voorschreven vruchten meest consumeren / tzy ofmen wil inzien wat schade dat de thiendenaers by het teelen van warmoes-vruchten in zodanighen quartier zouden moghen lijden.

Meerder consideratien en connen de Remonstranten niet bedencken.

De qualiteyt ende natuyre der landen van Rijnlandt is zulx / dat de zelve gheene warmoes-vruchten uyt haer eyghen zelfs deuchde / en zouden moghen draghen.

Maer moeten daer toe de voorschreṽ landen wer-
den

den ghepreparéert mit zeer groote onverdraghelicke costen/ende bloedighen arbeyt.

Met onverdragelicke costen/zegge ic/ door dien/boven dien dat de warmoes-luydē een hondert guldens/hondert twintich/ jae hondert vijftich guldens sjaers moetē geven voor een margen lants : de zelve de voorzeyde landen noch moeten teenemael van nieus toemaken:costende boven den arbeyt/altemets drie/vier/vijf hondert guldens/eerse een kerl zaets daer inne moghen werpen: verzwijghe een stuver daer van connen trecken.

Wordende alle de voorschreven costen ende preparatoiren arbeyt alleen ghedaen voor drie / vier jaren/ datse de voorschreven landen moghen gebruycken tot hare teelinge/als naer breeder zal gezeyt werden.

Door oorzaecke de voorschreven landen als-dan zo uytgeteelt zijn/datse tot gheen warmoes-teelinge vorder nut en zijn.

Zulx dat ten dien regarde/de vruchtē daer op wassende/wel meriteren exemptie van thienden.

De conditie vandē vruchten is zulx/ dat alle andere gewassen/als tarwe/gerst/haver/rogge/ ende dierghelijcke greynen/na dat de landen opgeploucht/ende bezaeyt zijn/vorder bevolen worden de zegeninge Gods: zonder dat den ackerman int heele jaer daer vorder naer omme ziet(ten ware alleene om eens te wijen)dan inden tijt des Ougsts/dat hy vrolicken maeyt/ tghene de Heer almachtich heeft verleent.

Hierenteghens nae dat de warmoes-landen mit zo groote oncosten zijn ghepreparéert/moeten noch wor-
den

den te meermalen om ghespit/berast/beclout/ ende an-
dersins gehavent zijn/eerse bezaept werden.

Bezaept zijnde / ende tzaet op comende / werden de
arme luyden genootzaect om nacht ende dach te em-
ployeren tot uyt-wijen van het oncruyt: planten/ende
verplanten/weder spitten ende delven.

Ende in summa / moeten tgantsche jaer met haer
wijven ende kinderen / legghen wroeten in de voor-
schreven thuynen als aertwormen: ende aldaer haer
tijt zo zuyrlick/in hitte ende coude / in regen/ wint/ en-
de onweder over brenghen.

Wezende nu alles dus becosticht / ende bearbeyt/
zijn gheene vruchten zo de injurien ende letselen des
hemels/ende gedierten van wormen/van muyzen/rot-
ten/ slacken/ ende dierghelijcke onderworpen / als de
voorschreven warmoes-vruchten.

Daer door te meermalen ghebeurt / dat als den ar-
men arbeyts-man/ alle zijn costen uyt ghelcyt / zijn
bloedighen arbeyt daer inne ghedaen / ende zijnen co-
stelicken tijt / met wijf ende kinderen/eñ andere huer-
linghen/daer in versleten heeft/ op eenen dach van al-
le haer hope versteecken werden.

Menichmael tot zulckẽ haerluyder verlies/dat wijf
ende kinderen tzelve bezuyren/jae honghers noot/ be-
schreyen moeten.

Zonder twijfel is niet een van de gheringste rede-
nen/ die de costume veroorzaect / ofte den Prince dezer
landen beweecht hebben/ de voorschreven vruchten
van thienden exempt te houden / om dat de zelve wer-
den gheteelt by den ghenen / diens ghedijen naest de

zegeninge Gods / alleen in zeer groote costen/ ende haren bloedigen arbeyt/is bestaende.

Als niet hebbende willen zo een schamelen autaer ontdecken / om daer mede te becleeden / die andersins genouch hadden om rijckelick voorzien te blijven.

Immers zodanige daer van thiende heffende / zouden in effecte trecken de thienden van tsweet eñ bloet vanden schamelen arbeyts-man / diens kinderen menichmael zulx uyt haren hollen buyc zouden ontbeeren moeten.

Zouden trecken de thienden van alle de groote costen diese daer aen legghen moeten / zonder zelfs een stuver uyt te keeren.

Twelck voorwaer of wel eerlick zijn zoude / willen de Remonstranten te examineren geven de onbedrieghelicke conscientien der gheenre die hen mitte voorschreven nieuwicheden zoucken te verrijcken.

Hier coemt noch by de zwaricheden die hem zouden openbaren moeten int heffen der thienden opte voorschreven vruchten.

Voor eerst zoude questie vallen wanneer de voorschreven vruchten zouden moeten verthient werden/ ende hoe menichmael.

Aenghezien drie / jae meerderhande vruchten/d'een naer d'ander ghewonnen werden / op een plaetse / in een jaer.

Verscheyden specien vande voorschreven vruchten moeten werden verplantet/breet uyt ghezet/ ende vele planten

planten vercocht/als namentlick de cool/die hier zonderling gheepscht wert.

De dispute zoude terstont zijn / nae dien zulx gheschiet omtrent Odulphi/ of de thiende roede zal betaelt werden/zulx als die is voor de verplantinghe / of daer naer?

Te meermael vercocht zijnde / werden de planten in ander bloocken gebrocht/*queritur* oftse eens voor de verplantinghe verthient zijnde / int eene block / oock int ander daerse ghebracht werden/rijp zijnde/ weder van nieus zullen verthient werden?

Zijn weder ander vruchten in warmoes-hoven/ de welcke twee/ drie/ jaren wassen / eerse tot perfectie comen/om genuttet te werden.

Zijn weder andere / daer van alleenlick de bladeren altemets gheplocet worden / blijvende de stam int gheheel.

Werden andere vruchten tenemael twee/ drie/ viermael sjaers af gesnedē/blijvende de wortel in wezen.

Wat zoudemen oordeelen vande aelbesien/aert/ ende cruys-besien?

Zoude terstont te disputeren zijn/ of de bruycker eens tlant verthient/ende den thiendenaer de thiende of elfde roede vruchten hem te beur ghevallen / wech ghenomen hebbende / den bruycker de voorschreven roede niet zoude moghen laten leggen voorts de reste vant jaer onbeteelt : excolerende de ander roeden tot zijn profijte ? dan ofmen weder van nieus zoude verthienen?

Ghebeurt te meermalen dat de goede luyden zelfs niet en weten offe de voorschreven vruchten zullen laten zaeden/of plocken.

Ende noch zes hondert dierghelijcke zwaricheden/ die hem int verthienē der voorschrevē vruchten openbaren zouden.

Datmen om deze zwaricheden te solveren / zoude willen zegghen datmen mit de thiendenaers zoude mogen accorderen/zoude zo veel zijn / als te leven opte ghenade van den ghenen die altijts zoucken verder in te cruppen.

Ghelijck ghezeyt is / het hoy is vry/ cruyden/ weyden/boomgaerden/houtlanden/ gheven gheen thienden / ende nochtans in alle deze specien / en militeren gheen vande vorighe redenen.

Jae / men zoude moghen zegghen / dat als eenighe vruchten zouden thienbaer zijn/deze voor al daer onder ghereeckent zouden moeten worden / als werdende ghewonnen zonder costen/zonder moeyten/ zonder pericule.

Ende nochtans deze al tzamen vry blijvende / zalmen thienbaer maecken de vruchten/ die naer zo veel/ ende groote costen/moeyten/arbeyt/ende pericule ghewonnen worden? Voorwaer ten is geen redene.

Ten ware trouwen/ datmen wilde zegghen/dat de weyden / hoy-landen / cruyden/ boomgaerden/ houtbosschen/behooren den rijcken toe: *& habenti dabitur, & qui non habet, auferetur ab eo etiam quod habet.*

Te voren is oock ghezeyt/dat int decerneren vande thien-

thienden/ de coustume/vergonninge / ende ordonnantie der Princen/zouden moghen het ooch gehadt hebben opte luyden die in zodanige quartieren de vruchten consumeren.

De warmoes-vruchten / als wortelen / cool / ajuyn/ ende dierghelijcke/worden aldermeest by den schamelen gheconsumeert: den armen buyck wort mit het warmoes gevolt: de behouftigen moeten hen menichmael mitten blinden huspot (zoment noemt) lijden: de wortelen moeten in plaetse van vleesch / te meermalen den platteel vollen: den ajuyn ende radijsen / voor boter opt broot strecke͂: ende de raeuwe colen / den kinderen altemet voor leckere appelen.

Zoude oock om zodanighe reden alleen een Prince niet beweecht worden / om de voorschreven vruchten mit thienden niet te bezwaren?

Wel is waer/ghelijck ghezeyt is/dat den warmoesman moet alle de groote costen uyt legghen/zijn bloedighen arbeyt doen/tperijckel staen / ende de zegeninghe Gods verwachten.

Maer de vruchten ter marct ghebracht zijnde/ ende thienden daer van betaelt / zoude de bezwaernisse by consequentie grootelix tot laste van den ghenen diese consumeren/niet moeten aen comen?

Gelijck ghededuceert is / dat in alle de drie voor-gestelde consideratien / merckelicke redenen zijn justificerende der Remonstranten intentie: zo zal mede de vierde bevonden werden niet te patrocineren de weder-partye.

Want niet bewezen zal worde͂/ dat de thiendenaers

door de voorschreven teelinghe van warmoes / zijn vercortet.

Maer wel dat zy grootelic daer door zijn verbetert.

Door dien bewezen wert by de certificatien hier voren ghemelt / dat de thuyn-luyden zoucken meest wey-landen/diese op nieus/ten voorschreven fijne / inne steecken.

De welcke/ gelijck ghezeyt is / zyluyden niet tegenstaende alle haer costen/ ende bloedighen arbeyt / niet langher en moghen beteelen/ dan drie / ofte vier jaren ten hoochsten: worden / eñ blijven daer naer de voorschreven inghesteecken weylanden ghebruyct/ tot teelinge van coorn-landen:als tarwe/ gerst/boonen/ ende dierghelijcke / daer van de thiendenaers haer thienden trecken.

Welcke landen anders nimmermeer inne ghesteecken zouden gheweest zijn: ende consequentelic zouden den thiendenaers daer van noyt een stuver profijts connen ghenieten hebben.

Dienvolgende wort volcomentlick bewezen by de attestatie hier by ghevoucht / onder de letter W. dat inden Ambachte van Oestgheest (daer uyt deze questien gerezen zijn) inneghesteecken zijn binnen vier/ of zes jaren herwaerts/tot warmoes-landẽ/ by de negenthien marghen/ daer van alreede de meerder helft zijn coorn-landen ghemaect.

Insghelijx gheschiet in Leyderdorp / Reynsburch/ Zoeterwoude / Haserswoude / Alphen / ende alomme daer de burgeren van Leyden haer teelinghe hebben/ als uyt de over-geleyde certificatien te zien is.

Ende

Ende dit alles ten insicht vande groote huyren die de eygenaers van hare landen bedinghen.

Dat nu eenighe/ die wat meerder discretie schijnen te willen gebruycken / voorgheven dat zy ten minsten zouden behooren te hebben de thienden van zodanige warmoes-landen/daer te voren coorn/ ende thienbare vruchten ghestaen hebben.

Daer teghens staet te letten / dat alsmen de redene plaetse gheve / het een jeghens het ander zoude ghecompenseert blijven.

Noch al ist dat zodanich ghesustineerde zoude connen plaetse hebben in kennip/ rapen/ vlas / ende diergheliicke ront/ofte plat zaet.

Ende dat noch niet altijts/maer alleen zo wanneer men in dit quartier daer zulx ghebruyckelick is / ghewoon is thienden te geven van kennip ende rapen.

Maer gheensins ten insicht van warmoes-landen/ die daer van expresselick by den placcarte zijn gheeximeert.

Noch en zouden de voorschreveṽ thiendenaers geen redene hebben om sich hier van te beclagen / al waert dat ooc de voorschreven warmoes-luyden/ alle te mael coorn-landen tot hare teelingen gebruycten.

Aenghezien de thiendenaers zouden moeten de patientie hebben / in ghevalle de coorn-landen tot weyslanden ghemaect worden / of datmen de zelve braeck liet legghen.

Zouden oock daer teghens niet connen doen / al waert

waert datmen van de coorn-landen boomgaerden maecten: datmen daer huyzen op stelden/hout-landen/ voghel-kopen/visscherpen/enterpen maecten/ ofte tot eenich ander ghebruyck toereede / daer van men geen thienden schuldich is.

Een yeghelick vermach met het zijne te doen / dat hem goet/ eñ oorbaer dunct: ende en can daer van met recht sich niemant beclagen: *cum nulli faciat iniuriam qui suo iure utitur, prout in hac nostra materia decimarum arguit Papon in tit. de Dismes arresto 5.*

Consequentelic zo en zoudẽ de voorschreven thiendenaers hen oock niet connen beclaghen van eenighe schade/ als de coorn-landen tot warmoes-hoven ghemaect/ende mit vrye vruchten geteelt werden.

Ofte zoude oock moeten toestaen / dat zo wanneer wey-landen/ofte andere/ daer gheen thienden op ghestaen hebben/tot coorn-landen/of tot thienbaer vruchten ghebruyct werden/behooren vry te zijn van thienden / al waert dat daer op thienbaer vruchten naermaels ghezaeyt werden.

Zonder dat den thiendenaer hier jeghens zoude connen patrocineren haer titulen diese pretenderen dezen aengaende/te hebben.

Als connende de Remonstranten niet ghelooven dat yemant van alle de gene die in Hollant zijn (men laet staen int quartier van Rijnlandt / daer deze moeyten ghemaect werden) zal connen exhiberen eenighe titulen / daer by hem de warmoes-thienden vergunt zijn/ ofte recht ghegheven om zodanighe thienden te moghen eysschen.

Mach

Mach wel zijn datse hebben generale titulen / dan en mogen de zelve niet verder gheextendeert werden/ dan tot zodanighe goederen ende vruchten / daer van men ghewoonlick is/ ende ghebruyct van outs thienden te betalen.

Maer gheensins tot eenighe vrye goederen.

Zulx niet teghenstaende alle haer ghepretendeerde titulẽ/blijven vry (behalven de warmoes-landẽ) houtbossen / elst ackeren/cruyden/hop/ boomgaerden / vette hoorn-beesten/ ende dierghelijcke / als niet wezende begrepen onder de vergunninghe/ ende ordonnantien daer van de placcarten spreken.

De redene is inden placcarte uyt ghedruct/ datmen geen vorder recht / of van ander specien van goederen thienden nemen en mach/dan daer van/ ende ghelijck men van outs gewoon is te doen/over veertich jaren.

Zulx zietmen oock de meeninghe te zijn van den Princen/in verscheyden andere placcarten/op gelijcke materie in andere Landen gheemaneert: als te zien is uyt de extracten vanden placcarte inden jare vijftienhondert dertich / ende vierenvijftich / in Vlaenderen respectivelic by hooger ghedachten Keyser Kaerle uytgegaen/ende hier by gevoucht/onder de letter X.

Zodanighe placcarten zijn over langhe oock in Vrancrijck gepubliceert / houdende ghelijcke redene/ ende ghelijck verbodt / als *Papon* verhaelt in zijn aresten: daer van hy byzonder mentie maect de la Philippine, au tiltre de Dismes.

Alle de ghene die schrijven vande costuymen in eenighe Landen ghebruyckt / als *Boerius*, *Chassan*: ende

veel andere / zeggen claerlick/ datmen na costume niet gehouden is andere thienden te betalen / dan van zodanighe vruchten / daer van men van outs thienden heeft ghegheven.

Voughende daer by dat niet tegenstaende vele hen daer teghens hebben willen opposeren / onder dexel van dat de thienden zouden zijn *Iuris divini*, ende zulx gheen costumen daer jeghens zouden moghen plaetse hebben.

Dat echter altijts by tParlement van Parijs contrarie verstaen is: *quia secundum ordinationes regias, decimæ rerum & fructuum, de quibus hactenus non fuit consuetum solvi non possunt de novo percipi. Boer. tit. 10. de constit. præd. §.12. Papon tit. des Dismes.*

Et Didacus Covarruvias variar. resolutionum lib. 1. cap. 17. nu. 8, vers. nono, principaliter refert, & testatur etiam apud Hispanos per edicta regia sancitum esse, laicos decimas exigere non posse, quæ per consuetudinem contrariam non consueverunt solvi: ende is de date vande placcarten aldaer specificerende.

Ghelijck mede de Canonijcque rechten zelfs hem gedragen totte costumen/ in yeghelick lant ghebruyckelick / als *Panor.* ende ander: *in cap. aliquibus ext: de decimis. Bald. Imo. & alij in cap. fin. de consuetud. Dida. Covar. d. loco. nu. 8. vers. tertio deducitur.*

Imo & valere consuetudinem quod ex certis fructibus nulla solvatur decima, nempe fœno, herbis, oleo, & similibus tradit Covarru. lib. variarum resolut. cap. 17. nu. 8. versic. septimo.

Waer tegens niet en doet dat de thiendenaers zullen ter avontuyren exhiberen eenige sententien / die in materie

materie van thienden zouden mogen tot profijte van zommighe thiendenaers ghewezen zijn by den Hove van Hollant.

Alzo de zelve al te zamen ter materie subiect bevonden zullen werden impertinent te zijn.

Eerstelick deur dien zy alle spreken (een uytgezondert) van kennip, ende raep-zaet: welcke soorten van vruchten oock voor den eersten placcarte, altijts voor thienbaer gehouden waren.

Ende al ist dat sommige zouden mogen hebben by gevoucht de clausule, dat de ghedaechdens voorts aen van alle ander gewas mede thienden zouden geven:

Zo moetmen echter tzelve verstaen van zodanich gewas, dat thienbaer is.

Ten tweeden, zo zullen al zodanige sententien, die de voorschreven clausule moghen houden, bevonden worden gheweest te zijn voor date vanden placcarte Anno vijftien-hondert ende twintich geemaneert.

Ofte zo eenige daer naer zijn gewezen, de zelve zijn altemael gefondeert op veertich-jarige possessie.

Gelijck oock opte veertich-jarige possessie ghedecideert is de sententie, gewezen int stuc vande warmoes-thienden, tusschen de Heer van Gaesbeec, ende de ghebuyren vande Made by Delff, inden jare vijfthien-hondert ende achtentwintich.

Ten aenziene de zelve teghens den expressen text vanden eersten placcarte ghewezen is, voor date vant tweede.

In vougHen dat de voorschreven sententien den voorschreven thiendenaers niet en connen voorderlick zijn/ ofte patrocineren / noch den Remonstranten hinderlick.

Even als de thiendenaers zaecke niet justificeert dat eenige thiendenaers op sommige oorten in Rijnlant/zouden hontghelt gheheven hebben oock over de warmoes-landen.

Want behalven ghenouchsaem over heel Hollant/ ende buyten den districte van Rijnlant / noyt warmoes-thienden betaelt zijn/ghelijck alle de werelt kennelick is(ende de Remonstranten zouden hebben connen bewijzen: ten waer zyluyden alleen aen ghenomen hadden de defentie vant recht van haer burgheren/ ende inghezetenen van Rijnlant) uytghezondert datmen hier of daer / ter plaetsen daer de slechte eenvoudighe luyden/niet wetende van hare gherechticheyt/door de begeerlicheyt vande thiendenaers/het net over thooft ghetrocken is.

Zo verclaren de Remonstranten noyt gheweten te hebben/ dat zy oock / staende deze questie / daer op ondervraecht hebben alle de warmoes-luyden / die zelve mede al t'samen zeggen: dat zyluyden noyt hontghelt betaelt hebben / noch oock en weten dat zulx ghedaen is by den ghenen / van wien zy de landen ghehuyrt hebben.

Zo andersints de Remonstranten hen daer tegens zouden hebben geopposeert/ als zy gedaen hebben teghens veel andere / daer van hier voren mentie ghemaect is.

Het blijct oock dat van gheenige warmoes-landen

voor

voor de troublen/eenige hontgelden betaelt zijn: maer is zulx in ghecropen naer de trouble / ende zedert vijfthien of zesthien jaren herwaerts.

Ten welcken tijde de Heere van Poelgheest heeft onder zijn huys-luyden begonst tzelve te practiseren/ eerst int cleyn/ende daer naer altemet gerezen.

Insgelijx heeft begonst te practiseren Cornelis van Mierop/zedert den zelven jaren.

Mede eerst beginnende mit een cleyntgen / ende nu zo verre ghecomen zijnde / dat de Remonstranten onderrecht werden / dat in plaetse van zessendertich stuvers over de marghen/ hy jegenwoordich wil hebben zessenvijftich stuvers.

Ghelijck alle tzelve te zien is upte certificatien hier by gevoucht/onder de letteren Y. ende Z.

De camer vande reeckeninge / *ad idem*, heeft oock in eenighe haer voorwaerden van verpachtinghe daer naer ghestelt / datse mede thienden zoude heffen vant warmoes / taxerende de margen op vier guldens/tien stuvers: wel wetende dat tot zodanighe plaetsen niet een margen/jae gheen half hont bezaeyt en werde.

Tzelve quaet exempel heeft oock gevolcht de Heer van Duvenvoorde/die over vijf/ of zes jaren / de voorschreven thienden al verpacht heeft / maer noyt ghenoten/ofte de zelve gheeyscht.

Alleenlick zulx doende / om tavont of morghen als hy meende zijn banden vast te hebben / te moghen sustineren dat hy was in possessie van te verpachten/ gelijck upte voorwaerden zal connen blijcken/ hier by

ghevoucht onder de letter CON. Ende upte certificatie onder M. geproduceert.

Daer upt mede te zien zal wezen dat een yeghelick zouct vorder in te cruppen/ende zijn pretens recht van thienden te verhooghen / zo hooch / ende op zulcken voet/als hem goet dunct.

Dit zijn de pretense contrarie exempelen daer op de thiendenaers hen beroepen.

Doch en connen de voorschreven exempelē den Remonstranten niet bejeghenen/door dien haer burgheren in allen ghevalle niet en hebben betaelt het voorschreven hontghelt.

Ende zulx voor henluyden voor geen acten possessoir en connen werden ghereкent.

Oock notoir zijnde dat tzelve hontgelt mit ongheлijck/ende teghens alle recht is af ghenomen de huysluyden/overmits de voorschreven huys-luyden / noch reelick/noch personelick daer inne waren gehouden.

Personelic niet/mits-dien dat het niet en is in plaetse van personele winst/of handeling.

Noch reelick/ mits-dien hier voren vertoont is / dat niet de landen / maer de vruchten thienden schuldich zijn.

Derhalven de voorschreven huys-luyden/noch personelick zelfs / noch hare goederen reelicken daer vorē zouden hebben connen werden geexecuteert.

Maer zouden de voorschreven thiendenaers hebben

ben moeten zoucken / of de warmoes-vruchten / of de warmoes-luyden zelfs.

Van wetende dat hem daer inne zoude bejeghent hebben oppositie ende belet / hebben gelijck gezeyt is / mit onrecht zulx af ghenomen / den ghenen diet niet schuldich waren: twelck den Remonstranten / noch haer ingezetenen / om daer mede eenige acte possessoir jegens henluyden te gecrijgen/niet en can bejegenen.

Nademael de acten ende actitaten van eenige particuliere/tgemeene beste niet en connen beschadigen.

Te min / zo de voorschreveñ lantluyden zulcke hontgelden betaelt hebben/niet om dat zy verstonden daer inne te wezen ghehouden:

Maer om dat hen niet ghelegen is geweest om een schelling/drie/ofte vier/proces te sustineren: twelc voor de hant twintichmael zo veel costen zoude.

Ofte dat zy andersins gheintimideert zijnde door ontsich van hare Heeren/hen daer tegens niet en hebben derven opposeren: eñ veel liever gehadt de gonst van hare Heeren te behouden / dan om een cleyntgen (daer van men gemeenlick eerst begint) haer te vyant te hebben.

Tot een teycken van dien connen de Remonstranten zeggen/dat al hoe wel warachtich is/als getuycht wert by de certificatie onder Y. by ghevoucht / dat voor date dat den Heere van Poelgheest de thienden in Coudekercke ghehadt heeft / noyt thienden / ofte hontgelt betaelt is vande warmoes-landen / noch van kennip.

Noch.

Nochtans niemant van d'inghezetenen van Coudekerck den Remonstranten daer van heeft derven doen zijn verclaringhe.

Daer uyt mijne Heeren alle de reste oordelē connen.

Doch omme dat de Remonstranten bemercken dat zulcke wegen ende manieren van doen daer toe strecken/omme *per indirectum* te ghenieten/ daer toe zy zelfs wel connen bemercken dat zy/volghende den placcarten / ende vryheyt vant Lant / ende possessie van den inneghezetenen vant Lant / ende voor al vande stadt Leyden/ende Rijnlant/niet en zijn gerechticht.

Zo hebben de voorschreven Remonstranten goede redene hen daer van te beclagē: eñ aen uwe Mo. Eed. daer van te verzoucken de reparatie / ende naerder remedie/ ten eynde d'ingezetenen van Leyden / eñ Rijnlant/mogen blijven genieten zodanighe vryheyt / als de zelve van allen tijden ghehadt hebben / omme haer warmoes-vruchten/als wortelē/cool/ ajuyn/ ploc-boonen/ende diergelijcke / die de warmoes-luyden zijn gewoon te teelen / zonder thienden of hontghelt te betalen:mitsgaders moghen naerder worden (by vernieuwinge vanden placcarte verboden) alle manierē ende weghen daer door men indirectelick tot bezwaringhe vande voorschrevē vruchten / tzy dan onder dexel van thienden/van hontgelt/van nieu-erdichte stipulatien/ of andere wegen/diemen zoude moghen bedencken/ in wat maniere dattet zy/zoude willen trachten.

In ghevalle de hoochst-ghedachte Keys. Majesteyt redelick ende billick bevonden heeft zijne placcarten te dirigeren tegens den genen die geen veertich-jarige possessie en hadden / niet jeghenstaende ten dien tijde geene placcarten daer tegens waren gemaect.

Zo

Zo verhopen/ ende verzoucken de Remonstranten/ dat uwe Mo. Eed. veel meer zullen beweecht werden te hanthaven/ hare eewige edicten ende constitutien te mainteneren/de nagevolchde observantie/ghebruyc-ken / ende possessie / af te doen alle nieuwe corruptele daer teghens in gevoert / ende by nieu placcart te ver-zien/ dat in toecomende tijden de goede luyden mogen blijven buyten moeyenisse.

Ende dien volgende inde vernieuwinghe van den voorschreve placcarte te verclare / dat na den verstan-de vande zelve / de thiendenaers niet gherechticht zijn onime van wortelen/peen/ajuyn/cool/ploc-boonen/en diergelijcke vruchten/ thienden te heffen / tzy of de zel-ve op groote / of cleyne perceelen van landen werden gewonnen : Ende dien volgende den zelven te interdi-ceren de zelve te eysschen / collecteren/ verpachten/ofte vercopen/ of daer naer directelick ofte indirectelick te trachten : Op zulcke peyne als uwe Mo. Eed. discre-tie / zullen bevinden te behooren.

H

SVPERSCRIPTIE

Aen de Heeren Staten van

Hollant ende West-Vrieslant.

Wel-geboren, Edele, vermogende, wijze, voorzienige, zeer discrete Heeren,

Wy hebben ontfangen uwer Ed. missive ende resolutie vanden dertienden Decembris voorleden, daer by de zelve begeeren te verstaen ons advijs op tverzouc gedaen by den Gedeputeerden van Leyden, van wegen de Warmoes-luyden aldaer, nopende de vernieuwinge ende interpretatie vande placcaten inde jaren xv^{c} xx. ende xxix. opt heffen vande thienden geemaneert, en tgunt daer tegens by den Edelen, ende andere thiendheffers in Rijnlant, ter contrarie schriftelic is gededuceert: Volgende welcke hebben wy tgesustineerde van beyde partyen, mitsgaders alle de munimenten, certificatien, ende andere verificatien, ten beyden zijden daer by gevoucht, doorgezien, en gevisiteert: Ende by ons rijpelic overwegen, en geexamineert zijnde alle tgene tot dier materie was dienende, ofte eenichsins mochte moveren: Hebben (onder correctie van uwer Ed.) verstaen, dat de zelve, zonder regard te nemen opte exceptie van litispendentie by den Edelen, ende andere thiendheffers geproponeert: interpreterende de voorschreven twee placcaten, behooren te verclaren dat warmoes ende boom-vruchten, cool, peen, ajuyn, wortelen,

pluc-erweten, pluc-boonen, knollen, of rapen, radijzen, sa-
laden, appelen, peeren, noten, ende alle andere gelijcke
vruchten, op wat soorte, ende parceelen van landen die
gewassen, ende geteelt mogen zijn, geen thiendbare vruch-
ten zijn: ende dat over zulx niemant geoorloft en zy eeni-
ge thienden, hont-gelden, ofte andere ongelden, in plaetse
van thienden, vande voorschreven vruchten te eyschen,
heffen, ofte genieten, ten ware hy by speciale titule, ofte
by uytgifte van landen, besonder werde expresselic daer
toe gerechtigt te zijn: ofte dat hem by sententie diffini-
tive ten principale, ende int petitoir gewezen, gegaen
zijnde in crachte van gewijsde, zulc recht ware toe ge-
wezen: of dat claerlic bleke dat hy gelijcke recht van
thienden voor date van tvoorschreven placcaert vanden ja-
re vijftien-hondert ende twintich, den tijt van veertich
jaren wettelic hadden geprescribeert; De welcke wy
verstaen dat gerechticht zouden zijn tot het heffen ende
ontfangen van thienden der voorschreven specien. Ende
dat daer na van nu voortaen alle de questien, processen,
ende differenten, ter zaecke vande perceptie der zelver
thienden in Hollandt ende West-Vrieslandt gerezen,
ende ten possessoire, of ten principale ongedecideert han-
gende, zouden behooren gedecideert, ende geexamineert
te worden. Ende gemerct zedert den jare vijftien-hon-
dert ende twintich, de thienden der voorschreven spe-
cien, by vele, ende diversche personen, uyt crachte van
haren generalen titule zijn gepercipieert, ende dat ge-
schapen is (de voorschreven placcarten by uwer Ed.
in vougen als voren geinterpreteert zijnde) dat vele
questien

questien ende processen tusschen den inwoonders van-
den voorsz. lande van Hollant ende West-Vrieslant,
ter zaecke van dien zouden mogen rijzen: Hebben goet
gevonden uwer Ed. by dezen te advisseren, dat omme de
zelve te weeren, by uwer Ed. zoude mogen werden
verclaert ende geordonneert, dat de thienden ofte hont-
gelden die over de voorschreven specien, zedert de voorsz.
placcarten zouden mogen betaelt wezen, niet in zullen
mogen gerepeteert werden, ende dat de zelve placcarten
in maniere voorschreven voorts-aen zouden werden ge-
observeert. Ende hier mede

Wel-geboren, etc. Gheschreven inden Hage den xviij[en]
Martij 1603. Onder stont, uwer Ed. dienst-
willige de President en Raden van den hoogen Rade,
ende d'eerste ende d'anderde Raden vanden Rade Pro-
vinciael in Hollant. Ondertekent

Rosa, Duyck.

KONINKLIJKE BIBLIOTHEEK